

WAT IS DAT EIGENLIJK?

Equine infectieuze anemie

‘Equine infectious anaemia’ (EIA) is de formele Engelse naam van een virusziekte die koorts, vermagering en ernstige bloedarmoede bij paarden kan veroorzaken. ‘Equine’ betekent paard, ‘infectious’ betekent infectieus (besmettelijk) en ‘anaemia’ betekent bloedarmoede (anemie). De oude Nederlandse naam, ‘moeraskoorts’, is eigenlijk minder duidelijk, want ook in droge(re) gebieden kan de ziekte zich verspreiden. EIA is een zogenaamde vector-gebonden ziekte. Dat houdt in dat de ziekte niet direct van paard naar paard gaat, maar altijd via bloed-bloed contact loopt.

De virusziekte EIA kan worden overgebracht van paard naar paard door vliegen en dazen.

MEER INSECTEN

Door de gemiddeld jaarlijks hogere temperatuur en een verminderd gebruik van allerlei landbouwgiften neemt het aantal insecten toe. Dit heeft natuurlijk een aantal goede kanten, maar ook een aantal nadelen. Een van de nadelen is het verder oprukken van vectorgebonden aandoeningen, dat zijn ziekten die worden overgebracht door insecten.

In België en Engeland zijn dit voorjaar enkele paarden, geïmporteerd uit Roemenie, geëuthanaseerd of geslacht, omdat zij antistoffen tegen equine infectieuze anemie hadden. Deze door een virus veroorzaakte paardenziekte komt daarmee nu toch wel erg dicht bij.

Insecten brengen de ziekte over

Insecten, met name dazen en stalvliegen, kunnen infectieuze anemie overbrengen wanneer zij met hun grote monddelen bloed meenemen van het ene naar het andere paard. Hoe gaat dat in zijn werk? Dazen en stalvliegen worden als ze proberen bloed te zuigen vaak door het paard verjaagd, bijvoorbeeld door het zwiepen van de staart. Als de daas of vlieg weer teruggaat naar hetzelfde paard is er niets aan de hand. Als hij echter doorvliegt naar een ander paard en daar verder gaat met bloedzuigen, kan dat tweede paard bij het prikken besmet worden met bloed van het eerste paard. Bloed kan ook van paard naar paard worden overgebracht door bijvoorbeeld injectienaalden. Dat is in Nederland geen probleem meer, omdat alle dierenartsen nu naalden-voor-eenmalig-gebruik ('weggoinaalden') hebben. De ziekte zou bijvoorbeeld wel kunnen worden overgebracht door de instrumenten die gebruikt worden bij gebitsbehandeling, omdat daar vaak kleine slijmvlieswondjes bij optreden en er dus wat bloed op de instrumenten kan komen. Dierenartsen en gebitsverzorgers zullen dus alle instrumenten na iedere patiënt steeds zeer goed reinigen.

Aangifteplichtig niet bestrijdingsplichtig

EIA is opgenomen in de Europese handelsrichtlijn voor paardachtigen (Richtlijn 90/426/EC), wat betekent dat lidstaten de plicht hebben

elkaar van deze ziekte te vrijwaren. Voor export naar veel landen buiten de EU is een negatieve test voor EIA nodig (Coggins-test). Er is geen Europese regelgeving die lidstaten verplicht de ziekte te bestrijden, maar veel landen om ons heen doen dat wel. In Nederland is EIA alleen aangifteplichtig, maar niet bestrijdingsplichtig. Bij een eventuele verdenking dient de houder van het dier of de dierenarts direct het landelijke meldnummer te bellen: (045) 546 31 88. De overheid zal vervolgens het bedrijf blokkeren en contactdieren onderzoeken om te voorkomen dat de ziekte zich verder verspreidt. De overheid neemt echter geen maatregelen om de ziekte uit te bannen. Dat is de verantwoordelijkheid van de sector zelf. Op dit moment heeft de paardensector in ons land geen bestrijdingsplan voor EIA. Dat is ook gecompliceerd, omdat in de Nederlandse Sectorraad Paarden alleen de 'georganiseerde' paardenhouders zijn vertegenwoordigd, terwijl aan een bestrijdingsplan zoals dit alle paardenhouders zouden moeten meewerken en financieel bijdragen.

Komt EIA voor in Europa?

In Europa is EIA in een aantal landen echt aanwezig en in een aantal landen komt EIA sporadisch voor.

Uitbraken van EIA tussen 2005 en 2010: rode punten zijn gemelde uitbraken waar nog verder onderzoek plaatsvindt en blauwe punten zijn uitbraken die 'afgehandeld' zijn. (bron is <http://www.oie.int/wahis/public.php> op 3 augustus 2010).

Levenslang besmet

Paarden die besmet worden met het EIA virus blijven, als ze de eerste aanval overleven, levenslang drager van het virus. Bij deze paarden zal de ziekte steeds weer opflikkeren. Tijdens zo'n aanval krijgen de paarden koorts,

zijn sloom, verliezen hun eetlust, vermageren en er treedt afbraak van bloedplaatjes en rode bloedcellen op. Paarden kunnen tijdens zo'n aanval sterven. De koorts is het gevolg van het zich sterk vermeerderen van het virus, waardoor er veel virusdeeltjes in het bloed rondgaan en tijdens zulke perioden is het paard dus flink besmettelijk en kan een prikkende daas of vlieg besmet bloed meenemen naar een ander paard. Dazen en vliegen zijn puur de overbrengers van besmet bloed, zij worden dus niet zelf besmet met de ziekte (de muggen die West Nijl virus kunnen overbrengen of de knutten die Afrikaanse Paardenpest kunnen overbrengen worden wél zelf besmet en bij deze ziekten blijven de insecten zelf dus wel heel lang besmettelijk). Onderzoek in Amerika heeft uitgewezen dat wanneer paarden meer dan 200 meter uit elkaar staan dat overdracht via insecten niet meer voorkomt.

Snel ziek of heel lang geen symptomen?

Een paard zal, als hij de acute vorm van EIA ontwikkelt, meestal 5 tot 30 dagen na het prikken door een insect ziek worden. In Ierland zijn echter bij één paard pas antilichamen tegen EIA gevonden op 138 dagen na het waarschijnlijke moment van besmetting. Vaak zijn de eerste ziektesymptomen mild en worden daarom niet opgemerkt. Incidenteel kan een paard al direct aan de eerste aanval sterven, meestal zal het paard steeds weer episodes van koorts, sloomheid en eetlustverlies doormaken. Deze episodes duren doorgaans drie tot vijf dagen en de periode tussen de episodes kan variëren van enkele weken tot vele maanden (soms zelfs jaren). Als de episodes met

VOORZORGSMAAATREGELEN?

- Bij aankoop van een paard uit het buitenland is het verstandig voor de zekerheid door de dierenarts bloed voor een Coggins test te laten afnemen en opsturen.
- Insecten die per ongeluk met een transport meekomen zullen EIA niet verspreiden, omdat insecten zelf niet besmet worden en bloed aan hun monddelen al snel niet meer besmettelijk is.

Paard met een chronische EIA infectie.

koorts ernstig zijn en elkaar snel opvolgen zal het paard gaan slijten en de klassieke symptomen van EIA gaan vertonen: vermageren, oedeem onder de buik en aan de benen en bleke, gele slijmvliezen met puntbloedingen. De dierenarts zal bij bloedonderzoek bloedarmoede (te kort aan rode bloedcellen) en ook een te kort aan bloedplaatjes vinden (bloedplaatjes zijn belangrijk bij de stolling en paarden met infectieuze anemie bloeden dus gemakkelijk). Het snel achtereen optreden van koortsepisodes wordt echter slechts bij een klein deel van de paarden gezien. Bij de meeste zullen de recidiverende aanvallen na ongeveer een jaar verdwijnen en worden ook zij symptomloze dragers die alleen opnieuw klachten vertonen wanneer zij in stressvolle omstandigheden terecht komen of bijvoorbeeld met corticosteroiden worden behandeld.

Geen therapie en geen vaccin

Er is geen specifieke therapie voor EIA en er is ook geen betrouwbaar vaccin beschikbaar (nergens ter wereld). Wel kunnen ondersteunende maatregelen genomen worden. In de meeste Europese landen worden paarden die positief testen voor EIA (dat wil zeggen dat ze antilichamen in het bloed hebben en dus het virus bij zich dragen) geëuthanaseerd of geslacht. Dit is echter geen algemene Europese regelgeving. In Amerika kunnen positieve paarden, nadat zij

gebrandmerkt of getatoeëerd zijn, eventueel naar speciale 'opvangtehuizen' voor EIA-positieve dieren. Deze opvangcentra liggen ten minste tweehonderd meter verwijderd van alle andere paarden en paardachtigen. De Europese handelsrichtlijn (90/426/EC) is erop gericht dat lidstaten elkaar vrijwaren van de ziekte en dus geen besmette paarden naar elkaar verzenden. Dat is de verantwoordelijkheid van de verzendende lidstaat. Indien er een positief geval in Nederland is, zullen de maatregelen van de overheid er dus op gericht zijn om andere lidstaten te vrijwaren. Afhankelijk van de situatie kan dit bijvoorbeeld door het paard te euthanaseren, het bedrijf te blokkeren, of een paard volledig te isoleren. De overheid laat hierin de keuze aan de eigenaar van het paard. Kijkend naar de Nederlandse omstandigheden (veel paarden dicht bij elkaar) en het belang van onze vrije handel en transport, verdient de optie om positieve paarden te euthanaseren de voorkeur, omdat zij levenslang dragers blijven. Dit is echter een zaak waar de sector zelf een besluit in moet nemen en vervolgens een oplossing voor moeten zoeken, liefst voordat de ziekte een keer in Nederland uitbreekt.

Aantonen van EIA

Een besmetting met EIA-virus wordt aangetoond door middel van een bloedtest. De standaard test is de zogenaamde Coggins-test.

Dit is nationaal en internationaal de 'gouden standaard' en deze test moet worden uitgevoerd bij het Centraal Veterinair Instituut in Lelystad. De test wordt uitgevoerd wanneer een paard naar een niet-EU land wordt uitgevoerd of wanneer er een verdenking is op EIA. Indien het om een verdenking gaat kan de uitslag in twee dagen bekend zijn. Er zijn, als er een uitbraak zou optreden, ook snellere bloedtesten die soms ook al in een vroeger stadium van de ziekte aanwezigheid van het virus aantonen, maar die hebben geen officiële zeggingskracht.

Grote schade

In 2006 heeft EIA in Ierland grote financiële schade veroorzaakt. Daar was de ziekte binnengekomen via besmet hyperimmuun plasma uit Italië (hyperimmuun plasma is een bloedproduct met veel extra antistoffen voor veulens). Enkele veulens die besmet plasma hadden gekregen werden ziek en ook hun merries werden besmet. In totaal zijn in Ierland 38 paarden positief voor EIA geworden en gestorven of geëuthanaseerd. Verder is er bij 8500 paarden één of meerdere malen bloed afgenomen en zijn er meer dan 92.000 bloedmonsters onderzocht op EIA. De kosten van dit alles waren enorm.

In Nederland zullen de kosten van een eventuele uitbraak van EIA voor het grootste deel door de sector zelf gedragen moeten worden. ●

Auteur Dr.
Marianne Sloet is
als veterinaire
verbonden aan
het Departement

Gezondheidszorg Paard van de Faculteit Diergeneeskunde in Utrecht. Medewerkers van de faculteit in Utrecht verzorgen regelmatig artikelen voor PaardenSport over (veterinaire) zorg aan paarden. Een deel van de tekst en afbeeldingen uit dit artikel verschenen al eerder in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde 2009; 134: 439-447, 'Emerging vector-borne diseases' bij het paard, Sloet van Oldruitenborgh-Oosterbaan MM, Goehring LS, Koopmans MPG, van Rijn PA en van Maanen, C.